C/2024/6560

12.11.2024

P9_TA(2024)0172

Doba, kterou Evropská komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 14. března 2024 o době, kterou Evropská komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům (2023/2941(RSP))

(C/2024/6560)

Evropský parlament,

— s ohledem na Smlouvu o Evropské unii (SEU), zejména na články 1, 9, 10, 11 a 16 této smlouvy,

— s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU), a zejména na články 15 a 228 této smlouvy,

— s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie, zejména na články 41 a 42 této listiny,

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise ([1]),

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu (EU, Euratom) 2021/1163 ze dne 24. června 2021, kterým se stanoví pravidla a obecné podmínky výkonu funkce veřejného ochránce práv (statut evropského veřejného ochránce práv) a zrušuje rozhodnutí 94/262/ESUO, ES, Euratom ([2]),

— s ohledem na rozhodnutí evropské veřejné ochránkyně práv ze dne 18. září 2023 o době, kterou Evropská komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům (strategické šetření OI/2/2022/OAM),

— s ohledem na zvláštní zprávu evropské veřejné ochránkyně práv ze dne 21. září 2023 v jejím strategickém šetření týkajícím se doby, kterou Evropská komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům (OI/2/2022/OAM),

— s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie a Evropského soudu pro lidská práva,

— s ohledem na své usnesení ze dne 13. července 2023 o přístupu veřejnosti k dokumentům – výroční zprávy za období 2019–2021 ([3]),

— s ohledem na čl. 132 odst. 2 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že přístup veřejnosti k dokumentům, které mají orgány EU v držení, je základním právem chráněným Listinou základních práv EU a Smlouvami; vzhledem k tomu, že občané musí mít možnost uplatňovat toto právo proaktivním způsobem, neboť tak mohou účinně vykonávat své právo na kontrolu práce a činnosti orgánů, institucí a jiných subjektů EU, zejména legislativního procesu; vzhledem k tomu, že orgány, instituce a jiné subjekty EU musí usilovat o co nejvyšší standardy řádné správy věcí veřejných, odpovědnosti, otevřenosti, integrity a transparentnosti svého fungování a rozhodovacího procesu; vzhledem k tomu, že tyto standardy jsou předpokladem důvěry občanů v orgány EU;

B. vzhledem k tomu, že účelem nařízení (ES) č. 1049/2001 je udělit veřejnosti co nejširší právo na přístup k dokumentům orgánů, aby mohla účinně vykonávat své právo na kontrolu práce a činnosti orgánů EU; vzhledem k tomu, že je třeba zajistit způsoby kontroly, které kombinují demokratický dohled, kontrolu a monitorování; vzhledem k tomu, že Komise má zákonnou povinnost zpřístupnit dokumenty neprodleně a v souladu s jasnými lhůtami stanovenými v nařízení (ES) č. 1049/2001;

([1]) Úř. věst. L 145, 31.5.2001, s. 43.
([2]) Úř. věst. L 253, 16.7.2021, s. 1.
([3]) Přijaté texty, P9_TA(2023)0295.

C. vzhledem k tomu, že článek 228 SFEU a článek 3 statutu evropského veřejného ochránce práv zmocňují veřejného ochránce práv k provádění šetření, pokud k tomu shledá důvody, a to buď na základě stížnosti, nebo z vlastního podnětu, zejména v opakovaných, systémových nebo zvláště závažných případech nesprávného úředního postupu; vzhledem k tomu, že čl. 4 odst. 3 statutu pověřuje veřejného ochránce práv, aby předložil Evropskému parlamentu zprávu, pokud to vyžaduje povaha nebo rozsah zjištěného nesprávného úředního postupu;

D. vzhledem k tomu, že z řady stížností, které veřejná ochránkyně práv obdržela, je zřejmé, že Komise rozhodla o žádostech o přístup veřejnosti k dokumentům teprve po značných prodlevách a že nedodržela lhůty stanovené příslušnými právními předpisy; vzhledem k tomu, že zvláštní zpráva evropské veřejné ochránkyně práv v jejím strategickém šetření týkajícím se doby, kterou Komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům, ukazuje, že návrhy evropské veřejné ochránkyně práv nebyly systematicky uplatňovány v praxi a že Komise neprovedla nezbytné změny, aby tento požadavek splnila; vzhledem k tomu, že dne 28. listopadu 2023 předložila veřejná ochránkyně práv Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci zvláštní zprávu a posouzení této situace;

E. vzhledem k tomu, že Komise ve své odpovědi tvrdí, že žádosti o přístup k dokumentům zpracovává bez jakýchkoli zásadních problémů; vzhledem k tomu, že Komise ve své odpovědi ([4]) na žádost veřejné ochránkyně práv o informace týkající se doby, kterou Komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům, uznává, že je důležité vyřizovat žádosti včas, a poukazuje na řadu problémů, které představuje nárůst počtu žádostí a jejich složitost; vzhledem k tomu, že nový portál elektronického přístupu k dokumentům Komise je jednoznačně pozitivním krokem, pokud jde o interakci Komise s žadateli o přístup k dokumentům a o zveřejňování všech zpřístupněných dokumentů;

Přístup k dokumentům Komise

1. připomíná, že právo veřejnosti na přístup k dokumentům v držení orgánů EU je zakotveno ve Smlouvách a v Listině základních práv a že hraje klíčovou úlohu při zajišťování toho, aby orgány EU fungovaly transparentně, což zvyšuje legitimitu EU a důvěru veřejnosti v ni, jakož i její důvěryhodnost;

2. trvá na tom, že orgány EU, včetně Komise, mají povinnost uplatňovat čl. 15 odst. 3 SFEU v souladu s demokratickými zásadami, zejména s těmi, které jsou uvedeny v čl. 10 odst. 3 SEU a v článku 42 Listiny základních práv; zdůrazňuje, že transparentnost má zásadní význam pro zajištění odpovědnosti a demokratické kontroly orgánů EU;

3. vítá praktická doporučení veřejné ochránkyně práv ohledně toho, jak evidovat textové a rychlé zprávy zaslané nebo obdržené zaměstnanci v rámci jejich profesní činnosti ([5]); uznává, že textové a rychlé zprávy související s prací jsou „dokumenty“ ve smyslu nařízení (ES) č. 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům, a vyzývá ostatní orgány, instituce a jiné subjekty EU, aby tuto skutečnost uznaly, řídily se příslušnými doporučeními veřejné ochránkyně práv a zveřejnily opatření, která za tímto účelem přijmou;

4. připomíná, že žádost o přístup k dokumentu musí být vyřízena okamžitě; opakuje své znepokojení nad tím, že řada stížností, které veřejná ochránkyně práv obdržela, se týká prodlev při poskytování přístupu k požadovaným dokumentům a že k těmto prodlevám dochází v případech značného veřejného zájmu; vyjadřuje hluboké politování nad zjištěními ve zvláštní zprávě veřejné ochránkyně práv, která se týkají systémových a značných prodlev při poskytování přístupu k dokumentům Komise, zejména nad skutečností, že v 85 % zkoumaných případů nepřijala Komise rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě a v 60 % případů činila tato prodleva více než 60 pracovních dnů; vyjadřuje politování nad tím, že Komise nedodržuje nařízení (ES) č. 1049/2001, jelikož systematicky porušuje zákonné lhůty pro přístup veřejnosti k dokumentům a neinformuje žadatele včas o svém rozhodnutí, jak ukazuje zvláštní zpráva veřejné ochránkyně práv; zdůrazňuje, že podle hodnocení veřejné ochránkyně práv představují tyto prodlevy nesprávný úřední postup ze strany Komise;

([4]) Odpověď Komise ze dne 28. března 2023 na žádost evropské veřejné ochránkyně práv o informace týkající se doby, kterou Evropská komise potřebuje k vyřízení žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům.

([5]) Evropská veřejná ochránkyně práv, „Closing note on the strategic initiative on how EU institutions, bodies, offices and agencies record text and instant messages sent/received by staff members in their professional capacity (SI/4/2021/MIG)“, 13. července 2022.

5. zdůrazňuje, že evropská veřejná ochránkyně práv hraje důležitou roli při zajišťování přístupu občanů k dokumentům, zejména v případech, kdy jim byl přístup částečně nebo zcela odepřen orgánem, institucí nebo jiným subjektem EU; důrazně podporuje doporučení veřejné ochránkyně práv Komisi, aby tuto situaci urychleně napravila;

6. s velkým znepokojením připomíná, že Komise v roce 2021 v návaznosti na žádost o přístup veřejnosti k textovým zprávám, které si vyměnila předsedkyně Komise Ursula von der Leyenová a výkonný ředitel farmaceutické společnosti a které se týkaly nákupu očkovacích látek proti COVID-19 ze strany Komise, odmítla uznat, že se na tyto textové zprávy vztahuje definice „dokumentu" podle nařízení (ES) č. 1049/2001; připomíná, že evidence dokumentu je důsledkem jeho existence, a nikoli podmínkou jeho existence; bere na vědomí zjištění veřejné ochránkyně práv týkající se nesprávného úředního postupu Komise v tomto případě; je znepokojen skutečností, že Komise nereagovala na doporučení veřejné ochránkyně práv v návaznosti na její šetření, aby znovu hledala příslušné textové zprávy; vyzývá Komisi, aby se neprodleně pustila do hledání; vyjadřuje hluboké znepokojení nad tím, jak se občané neustále vzdalují orgánům EU, přičemž tato situace tento problém ještě prohlubuje;

7. s velkým znepokojením konstatuje, že veřejná ochránkyně práv obdržela stížnosti od mnoha občanů na extrémní prodlevy při získávání přístupu k požadovaným dokumentům; podporuje názor veřejné ochránkyně práv, že opožděný přístup fakticky znamená odepřený přístup a že je nutné zjednodušit administrativní postupy, aby se zajistilo, že občané získají přístup k dokumentům včas;

8. připomíná, že podle evropské veřejné ochránkyně práv by omezení přístupu k dokumentům, zejména k legislativním dokumentům, měla být uplatňována jen výjimečně a pouze v rozsahu, který je naprosto nutný; dále připomíná, že každé rozhodnutí o odepření přístupu veřejnosti k dokumentům se musí zakládat na jasně a striktně vymezených zákonných výjimkách, doložených racionálním a konkrétním odůvodněním, tak aby občané mohli zamítnutí přístupu pochopit a účinně využít dostupné opravné právní prostředky; je toho názoru, že by proaktivnější přístup pomohl zajistit skutečnou transparentnost a předcházet nákladným a zatěžujícím soudním sporům mezi občany a orgány;

9. zdůrazňuje, že je třeba zajistit, aby občané mohli sledovat procesy rozhodování v EU, porozumět jim a podílet se na nich; zdůrazňuje, že Komise jakožto největší orgán EU by měla jít příkladem, pokud jde o přístup k dokumentům; upozorňuje na to, že prodlevy při poskytování přístupu k dokumentům mohou zhoršovat schopnost občanů podílet se na demokratickém procesu, jelikož požadované dokumenty a informace jsou často potřebné v daný okamžik a v případě prodlevy mohou pro žadatele ztratit význam; dále upozorňuje, že prodlevy mohou mít také odrazující účinek, takže občané se rozhodnou nevyužít svého základního práva na přístup k dokumentům, jelikož předpokládají, že to bude trvat příliš dlouho; zdůrazňuje, že stále rostoucí objem a složitost žádostí o přístup k dokumentům nemůže ospravedlnit systémové prodlevy na straně Komise;

10. je přesvědčen, že nejlepší způsob, jak snížit počet žádostí o přístup k dokumentům a zabránit prodlevám, je proaktivní zveřejňování dokumentů v rejstříku; zdůrazňuje, že proaktivnější přístup by pomohl zajistit skutečnou transparentnost a předcházet zbytečným soudním sporům, které by mohly vést ke zbytečným nákladům a zatěžovat jak občany, tak orgány EU;

Doporučení

11. naléhavě žádá Komisi, aby napravila své systematické a značné prodlevy ve zpracovávání žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům;

12. požaduje okamžité a úplné zveřejnění všech smluv na nákup očkovacích látek proti onemocnění COVID-19 financovaných zcela nebo částečně z veřejných prostředků;

13. vyzývá Komisi, aby provedla doporučení a všechny návrhy uvedené ve zvláštní zprávě veřejné ochránkyně práv, zejména pokud jde o potřebu proaktivnější transparentnosti, vyčlenění více lidských zdrojů na řešení potvrzujících žádostí a otevřenější a konstruktivnější přístup k žadatelům;

14. vyzývá Komisi, aby reformovala způsob, jakým řídí přístup veřejnosti k dokumentům a vyřešila svůj zásadní problém prodlev a nedodržování lhůt stanovených příslušnými právními předpisy;

15. žádá Komisi, aby proaktivně zveřejňovala dokumenty a statistiky týkající se toho, jak vyřizuje žádosti o přístup k dokumentům, včetně informací o dodržování lhůt stanovených právními předpisy EU, jelikož tyto informace jsou zásadně důležité pro posílení demokratických procesů EU;

16. vyzývá Komisi, aby konečně a okamžitě zveřejnila textové zprávy, které si předsedkyně Komise a generální ředitel farmaceutické společnosti Pfizer vyměnili během jednání o nákupu 1,8 miliardy dávek očkovacích látek proti onemocnění COVID-19, zejména s ohledem na nevysvětlené zvýšení ceny za dávku o 25 %, což vedlo k celkovým nákladům ve výši 35 miliard EUR hrazeným z veřejných peněz;

17. upozorňuje, že pokud Komise nevyřeší systematické a značné prodlevy ve zpracovávání žádostí o přístup veřejnosti k dokumentům do doby, než bude vytvořen nový sbor komisařů a komisařek, zváží Parlament využití veškerých dostupných parlamentních nástrojů k řešení této záležitosti; připomíná, že Parlament má právo podat na Komisi žalobu u Soudního dvora EU pro porušení Smluv, včetně čl. 15 odst. 3 SFEU o právu občanů a obyvatel EU na přístup k dokumentům;

18. žádá Komisi, aby Parlament informovala o tom, jak plánuje dodržet lhůty stanovené v příslušných právních předpisech EU;

°
° °

19. pověřuje svou předsedkyni, aby předala toto usnesení Komisi.